

Aspecte privind metodele folosite în predarea limbii romane ca limbă străină sau despre „cel mai lesnicios extract al sistemului de învățatură a limbii române”

Monica BORȘ

Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Facultatea de Litere și Arte
 “Lucian Blaga” University of Sibiu, Faculty of Letters and Arts
 Personal e-mail: cristinamonibors@yahoo.com

*Aspects regarding the methods used in teaching Romanian as a foreign language,
 or „the most easygoing extract of the teaching system of Romanian language”*

The present article is a survey of the most effective methods of teaching Romanian as a foreign language. The author departs from the suprising evidence that there exists no effective course of „Romanian in Two Weeks”, or something similar – and then tries to find out both the reasons of this absence and the methods to supplement this flaw. Based on the author’s rich experience in teaching Romanian to foreign students, the article offers a systematization of the difficulties one encounters during this tough endeavour.

Keywords: contemporary Romanian language, teaching Romanian as a foreign language, grammar-translation method, direct method

Oriunde am căuta problema de fond a învățării unei limbi (în cazul de față, a limbii române) este a metodei abordate. Această căutare a unui “extract lesnicios al sistemului de învățatură”¹ mi-a fost dat s-o observ de curând în situația unui american care vreme de două luni s-a perindat prin România de la un profesor de limbă română la altul până când a renunțat. Era interesat de metoda prin care poate fi învățată limba, (ultra)rapid și eficient. Mediul on-line este plin de astfel de metode care garantează învățarea unei limbi în chiar două săptămâni. Ciudat, limba română nu se regăsește printre limbile care ar putea fi învățate în două săptămâni. Articolul de față nu este despre un rapid, eficient și lesnicios extract al sistemului de învățatură a limbii române. Deși, sigur că ne-am fi dorit să fim în situația bătrânului dascăl din *Cum am învățat românește* care “doborât sub grindina laudelor și a aferimilor, se

lăsase pe un scaun, unde-l împrejuraseră copiii, amețit, răpit, cuprins ca acel împărat roman ce striga la moartea sa: *Je sens que je deviens dieu!*”².

Am tras cu ochiul la alții mai pricepuți ca să văd care sunt metodele pe care se bazează. Într-o interesantă carte, *Formarea deprinderilor de limbă străină*, autoarea Wilga M. Rivers încearcă să prezinte diverse modalități de predare a unei limbi străine. Am să rezum situațiile prezentate pe mai multe pagini, de către autoare.

Într-o primă situație, profesorul (numit) A cere copiilor să memorizeze cuvinte noi, apoi să citească și să traducă un text în limba respectivă, extrage reguli gramaticale pe care le aplică, prin comparație, la gramatica limbii materne și la cea a limbii străine studiate și încheie cu exerciții de completare a spațiilor goale. Inconvenient: elevii deformează sensul original atunci când realizează o traducere, vorbesc foarte

puțin în limba respectivă, tot demersul se limitează la pronunțarea (adeseori incorectă) a unor cuvinte și expresii izolate.

Situația numărul 2: Profesorul B folosește ilustrații pentru învățarea aceluiași cuvinte noi, vorbește exclusiv în limba străină care urmează să fie studiată, citește un fragment din care adresează întrebări elevilor și încheie ora într-un mod atractiv pentru elevi, cu un cântec.

Situația numărul 3: Profesorul C folosește pentru învățarea cuvintelor noi, citirea unui text accesibil, cu un vocabular limitat și explicat în limba străină, la notele de subsol. Textul conține o poveste amuzantă, pe care profesorul o explică prin fraze simple; de asemenea, folosește lectura cu intonație, le cere elevilor să citească din textul respectiv cât mai mult și apoi să răspundă la întrebări. În demersul său, profesorul folosește atât limba maternă, cât și pe cea străină.

Situația numărul 4: Profesorul D cere elevilor să repete în cor propozițiile enunțate de el; expresiile sunt învățate folosind dialogul bazat pe imaginarea de situații. După repetare în cor și memorizare, se aplică metoda conversației în perechi și apoi exercițiile-model, copierea exercițiilor structurale.

Scopul urmărit de fiecare profesor este diferit: cunoașterea gramaticii (pentru profesorul A), dorința (profesorului B) de a vorbi, înțelege și gândi în limba studiată, formarea deprinderii de a citi și înțelege un text citit într-o limbă străină (pentru profesorul C), dorința de a reuni toate aceste scopuri, enunțate de profesorii A, B și C: ascultare, exprimare orală, citire și scriere (de către profesorul D)³.

Wilga Rivers identifică metoda folosită de către profesorul A ca fiind cea a traducerii gramaticale (The Grammar-Translation Method), și identifică neajunsurile acestei metode în obiectivele limitate, în excesul de memorizare a unor reguli, excepții, paradigme sau liste de cuvinte, în lipsa de imaginație a profesorului care urmărește permanent manualul, și, în general, în neglijarea pronunției, a intonației, a deprinderilor de comunicare, a folosirii active a limbii în exprimarea propriilor idei (ocaziile de folosire a limbii fiind extrem de rare)⁴.

Metoda profesorului C, a lecturii (the Reading Method)⁵, are drept scop dobândirea deprinderii de a citi în limba străină “cu înțelegerea directă a sensului”; studiul începe cu o perioadă de inițiere în sistemul fonetic al limbii, continuată prin citirea cu voce tare, adresarea de întrebări și răspunsuri. Metoda practică lectura intensivă (pentru însușirea gramaticii, a vocabularului și pentru înțelegerea conținutului propozițiilor) și lectura extensivă. Neajunsurile metodei au fost identificate în capacitatea redusă de a înțelege și de a vorbi limba respectivă.

Metoda directă (Direct Method)⁶, cea de a doua în ordinea autoarei (am lăsat-o special la sfârșit, fiind metoda cu cel mai mare grad de impact), include

metodele “orale” și “naturale”, presupune învățarea limbii prin asocierea cuvântului cu acțiunea, fără folosirea limbii materne, scopul declarat fiind acela de gândi în limba respectivă. Partea fonetică are un loc privilegiat în această metodă, acesta fiind motivul pentru care se începe cu o perioadă dedicată exclusiv învățării sunetelor. Metoda (pe care Wilga Rivers nu o numește) este cea ostensibilă, utilizându-se pentru început, obiectele din clasă, apoi situațiile obișnuite de viață (explicațiile se fac prin mimică, prin scheci sau în limba străină); gramatica este învățată prin practicarea limbii, vizându-se în exclusivitate aspectul ei funcțional. Cu toate acestea, metoda prezintă neajunsuri, detectate în “dezvoltarea unei vorbiri fluente, dar incorecte, cu structuri ale limbii materne redată prin cuvinte străine”⁷. Având în vedere eficiența ei, metoda a fost îmbunătățită prin utilizarea câtorva explicații gramaticale în limba maternă, exersarea practică a structurilor gramaticale, traducerea ocazională, practicându-se așadar un soi de metodă eclectică⁸.

Mediul on-line este plin de remake-uri ale metodei directe, fiecare garantând rapiditatea și eficiența. Într-un program de succes ca *Helen Doron* se regăsește, cu îmbunătățiri, metoda directă. Helen Doron⁹ are vedere stilurile diferite de învățare ale copiilor, se pliază pe necesitățile unor copii de orice vârstă și de orice nivel, aplică programe în funcție de etapele de învățare (în funcție de aceste etape sunt elaborate și materialele didactice proprii - seturi de C.D-uri cu cântece, dialoguri etc.). În plus, folosește tehnici de învățare multisenzorială și apelează la tehnica modernă (tabletă, smartphone). Lucrul extrem de inteligent este că apelează la ceea ce copiii folosesc cu plăcere cel mai mult: tableta sau smartphonul, așadar exploatează același filon, dar într-un mod educativ (de altfel, atractivitatea unor jocuri educative de felul lui *Piticlic* stă tot în acest tip de strategie); a se vedea în acest sens, Kangi Club (joculețele educative al căror grad de adicție este –am verificat pe propriul copil- la fel cu cel exercitat de alte jocuri video) sau Helen Doron Song Club (cântecele și videoclipuri).

Din aceeași trunchi comun al metodei directe, există formule care apelează la învățarea prin ascultare și la subconștient, eludând regulile gramaticale; vezi, în acest sens, <http://englezadeacasa.ro/?gclid=CN6VjPmUhdACFVQaGwody40ACA> sau formula *Ling Fluent*. Aceasta din urmă constă în utilizarea unor cartonașe (“flashcarduri”), unul conținând mesajul, celălalt, imaginea, și care au rolul de a accelera memorizarea. Sistemul numit “Ling Fluent” garantează învățarea limbii (oferta cuprinde în jur de douăzeci de limbi) în două săptămâni (titlul este ofertant și rezumativ: *Noua formulă automată Leo Anders ce permite învățarea limbilor străine în două săptămâni*)¹⁰. Un truc folosit de această metodă este învățarea complexului sonor al cuvântului fără a-l lega de sensul său (este succesiunea în

care copiii învață un cuvânt), lucru care produce o rețea de asocieri și, implicit, accelerarea amintirii cuvântului¹¹.

Atractivitatea metodelor moderne, unde interactivitatea constituie baza învățării, este neîndoielnică, dacă o comparăm cu abordările tradiționale. Un sistem de învățare a mai multor limbi este *Duolingo* conceput sub forma unei platforme cu un număr de 120 de milioane de utilizatori; totul se desfășoară sub forma unor exerciții complexe de citire, ascultare, traducere, întrebări cu mai multe variante de răspuns și evaluare în cursul lecției. Noțiunile de gramatică sunt predate în strânsă legătură cu vocabularul. Sistemul *Duolingo* are avantajul de a te informa după fiecare evaluare, despre nivelul la care te afli.

Comparând această rapiditate și eficiență plus interactivitate, nu e de mirare că doritorul de a învăța limba română s-a lăsat păgubaș. Însă, dincolo de eficiența interactivității propusă de aceste metode din mediul on-line, în care româna nu se regăsește, există o eficiență, chiar dacă nu în tandem cu o rapiditate miraculoasă, a manualelor și a cursurilor de predare a limbii române ca limbă străină. "O repede aruncătură de ochi" asupra formulelor în care este abordată limba română în ipostaza de limbă străină ne va demonstra că eficiența poate fi legată și de structură, de aspectul grafic în care apare informația, de varietatea exercițiilor.

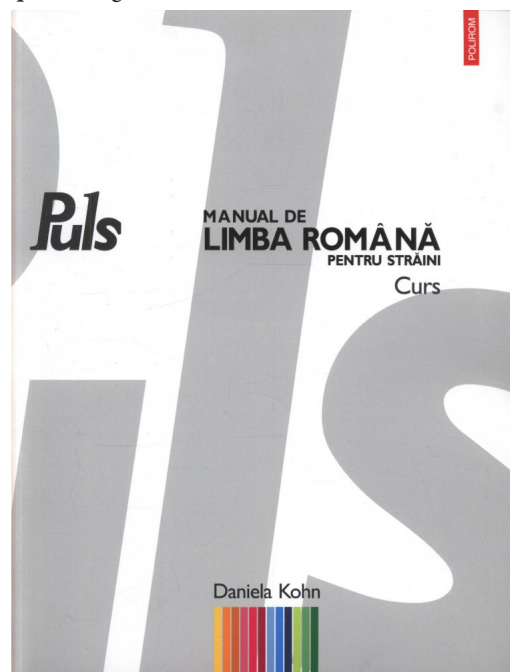
În general, majoritatea manualelor încep cu partea alocată foneticii (v. manualele unor autori ca Grigore Brâncuș, Adriana Ionescu, Manuela Saramandu, Liana Pop, Dana Cojocaru, Adam Zsigmond). Organizarea predării urmează o succesiune a patru secțiuni: perioada orală, citirea și scrierea, gramatica și vocabularul și, în final, vorbirea fluentă¹². Rolul acestei perioade orale constă în depășirea fenomenelor de interferență dintre sunetele limbii materne și sunetele limbii-țintă, fenomene cauzate de automatismele de pronunțare ale sunetelor din limba maternă¹³.

V. Șerban și Liliana Ardelean propun ca structura predării și învățării unui fenomen gramatical să cuprindă cinci etape: 1. Dialog pregătitor cu semantizarea complete a formelor. 2. Prezentarea formelor în context (faza de structurare). 3. Exerciții structurale de fixare (faza de exersare). 4. Exerciții funcționale (faza de generalizare). 5. Integrarea fenomenului în microconversație (formarea deprinderilor)¹⁴. În general, manualele urmează această linie, iar structurile de limbă sunt predate în strânsă legătură cu elementele de vocabular și de gramatică și exemplificate pe texte.

Ca structură, *Manualul de limba română pentru studenții străini* al autorilor Grigore Brâncuș, Adriana Ionescu și Manuela Saramandu, pornește de la niște dialoguri, din care sunt extrase anumite structuri (micro)conversaționale (sub semnul *Rețineți*), și clase lexico-gramaticale a căror pondere este mai mare în text; în partea alocată gramaticii, acestor clase li se prezintă paradigma, structura morfematică și sunt integrate în

structuri de comunicare). Astfel, în lecția de început, *Cine sunteți dumneavoastră?* formulele de prezentare, de salut sunt reluate la rubrica *Rețineți*, iar în partea alocată gramaticii, apar pronumele personal, de politețe și interogativ în N, verbul *a fi* la indicativ prezent, numeralele cardinale. În lecția, *La cantina*, cuvinte din câmpul lexical al alimentelor sunt prezentate la rubrica *Rețineți*, iar forme verbale din text sunt reluate în cadrul lecției de gramatică și explicate (de ex. indicativul prezent al unor verbe neregulate, modul de formare a participiului, alternanțele fonetice care ajută la formarea acestora, structura semică a unor prepoziții cu care apar aceste verbe etc.).

Exercițiile gramaticale de completare, de transformare sunt în general bazate pe modelul: întrebare-răspuns, pentru ușurarea înțelegerii sarcinii; uneori, în cadrul modelului, sunt trasate desene cu rol de reliefare vizuală (spre exemplu, marcarea suprasegmentalelor). În plus, sunt utilizate dictările și compunerile gramaticale.

Sursă foto: <https://ivi.md/image/cache/catalog/data/puls-manual-de-limba-romana-pentru-straini-nivelurile-a1-a2-curs-cd-daniela-k-29198-1000x1000.jpg>

În *Manualul de limba română pentru străini* al Danielei Kohn structurile de limbă sunt abordate din punctul de vedere funcțional și vizează aspectul practic, de aceea sunt oferite într-un pachet de situații comunicative cu aplicabilitate imediată. Cu alte cuvinte, cursantul nu are nevoie să parcurgă întregul manual înainte de a începe să comunice în limba română în situații cotidiene, ci, după fiecare unitate chiar, poate aplica ceea ce a acumulat în unitatea/unitățile

respective¹⁵. Autoarea are grijă ca utilitatea cursului să fie evidențiată atât de prezența unor texte-tip în relația cu tema abordată: formular deschidere cont (în cadrul unei teme ca *La bancă*), o rețetă (*Vin musafirii*), un anunț imobiliar (*Casa și mobila*), un bilet de tren (În drum cu trenul) etc., și prin crearea unui capitol separat, în cadrul fiecărei unități, *Româna utilă*, care prezintă structuri gramaticale specifice sau cuvinte folosite frecvent. Orice element de gramatică este extras din text relaționându-se cu tema prezentată. Astfel, subcapitolul *Cadouri*, prin întrebarea *Cui îi faceți cadouri?* face trecerea spre substantivul în G și D, pronumele personal în D, prepoziții și locuțiuni prepoziționale cu G¹⁶; subcapitolul dedicat programului săptămânal ajută la învățarea perfectului compus și a supinului¹⁷, subcapitolul despre gradele de rudenie se leagă de pronumele și adjectivul posesiv¹⁸ etc. O unitate ca *Saluturi, nume, țări, orașe*, relaționează noțiunile gramaticale (clasa numeralului) cu cele conversaționale (folosirea numeralului pentru exprimarea vârstei). Caietul de exerciții nu este doar o ilustrare a unităților cărții, are el însuși individualitate aparte, dată nu numai tipologia exercițiilor structurale, de completare, cu caracter ludic etc., ci și de bogăția ilustrațiilor.

Manualul de limbă română ca limbă străină, având ca autoare pe Elena Platon, Ioana Sonea, și Dina Vâlcu, este pus de la început sub semnul modernității și atractivității și însoțit de *Caiete didactice*. Competențele vizate (ascultare, citire, vorbire, scriere) în cele cincisprezece unități de învățare sunt indicate prin diferitele ipostaze ale unei "simpatice bufnițe" pe care autoarele au numit-o Pufi, și care însoțește demersul fiecărui cursant¹⁹. După cum reiese din prezentarea făcută manualului²⁰, acesta urmează modelul unităților complete, categoria gramaticală fiind asociată temei potrivite, iar actul de vorbire, aferent ariei tematice: o temă ca locuința și obiectele de mobilier poate fi folosită în predarea formelor de plural ale substantivului, iar descrierea (de persoane, de îmbrăcăminte) în predarea adjectivului. Obiectivele clar formulate sunt prezentate într-o casetă pe prima pagină a fiecărei lecții. De exemplu, o lecție ca *A venit presa* este un prilej de predare a timpului perfect compus, a conjuncțiilor subordonatoare și a unor structuri de limbă ca *anul trecut, acum doi ani*. Toate aceste elemente (gramatică, acte de vorbire) sunt puse în caseta menționată și subordonate modelului comunicativ²¹.

Similarități întâlnim în *Rumänisch auf den ersten Blick. Handbuch für Anfänger*, a autoarelor Raluca Suciuc și Virginia Fazakaș, în cazul utilizării casetei, legătura dintre tema dialogului și clasa lexico-gramaticală; de ex., lecția întâi cu rol de prezentare folosește pronumele personal în N., verbul *a fi* la indicativ prezent, substantive articulate nehotărât, întrebări/cuvinte interogative²²; programul zilnic și exprimarea orei folosesc numeralul cardinal²³; verbul la modul

conjunctiv și adverbul de timp se pliază pe o temă ca *La restaurant*²⁴, adjectivele calificative și posesive sunt puse în legătură cu teme ca: învățarea culorilor, descrierea diferitelor obiecte și alegerea hainelor²⁵. Autoarele nu pierd prilejul de a strecura câte un lucru de strictă utilitate, în general expresii frecvente în conversația de zi cu zi; acestea apar sub denumirea: *Util*. Structura fiecărui curs este delimitată prin întrebări. Astfel, *Ce învăț azi?* prezintă caseta cu obiectivele vizate de gramatică și de conversație. *Ce citesc azi?* cumulează dialoguri, fiecare dintre ele urmate de răspunsuri la întrebări sau exerciții cu rol de exersare a noțiunii gramaticale vizate de lecția respectivă. *Ce explicații am la lecția de azi?* este o descriere practică a clasei lexico-gramaticale (structura morfematică, flexiunea etc.) care este apoi introdusă în structuri comunicative; *Ce exerciții fac azi?* cuprinde exerciții gramaticale de diverse tipuri (de completare, de înlocuire, de transformare, de modificare, de exemplificare, compuneri gramaticale etc.). *Ce vocabular am la lecția de azi?* aduce cuvinte și expresii noi, iar la sfârșitul fiecărei lecții *Ce lucruri utile am învățat?* cursantul este o invitat ca, prin sintetizare, generalizare și selecție, să enumere elementele cu cel mai înalt grad de eficiență din cadrul fiecărei lecții.

Ponderea gramaticii este diferită de la un curs la altul; dacă Daniela Kohn mizează pe surprinderea esențialului, lăsând în sarcina profesorului dozajul de explicații gramaticale²⁶, în cartea lui Adam Zsigmond, ponderea gramaticii este de 100%. Manualele Danei Cojocaru, *Romanian Grammar* (2003) și apoi *You can speak Romanian* (2006), cu un spațiu foarte generos acordat gramaticii, prezintă avantajul de a avea explicațiile gramaticale și traducerea cuvintelor și a structurilor de limbă necunoscute, în limba engleză, folosită în majoritatea cazurilor ca limbă intermediară.

Atractivitatea acestui manual rezidă din prezentarea titlurilor, în care legăturile intertextuale sunt explicite; *To be or to have? To be and to have!* este modalitatea prin care intră în scenă paradigma de indicativ declinarea prezent a verbului *a fi*²⁷, *Say yes, say no* pentru a trata adverb și locuțiuni adverbial de afirmație și de negație²⁸, *Time is money* pentru structurile care exprimă timpul²⁹, *Something old* pentru unor pronume nehotărâte și negative³⁰, *...and something new* pentru adjectivul de întărire³¹ etc.

Alte manuale își concentrează gradul de atractivitate în aspectul grafic, care la Daniela Kohn, de exemplu, este foarte important. În partea introductivă a cărții, autoarea își prezintă felul în care și-a conceput manualul, afirmând că a avut în vedere o fuziune a discursivului cu vizualul în vederea construirii unui limbaj integrat. În abordarea elementelor de gramatică, se are în vedere aspectul vizual, fiind prezentate doar lucrurile esențiale. Aspectul vizual este predominant și în redarea anumitor cuvinte sau expresii. Exercițiile de ilustrare a unor noțiuni gramaticale, semantice învățate anterior

sau răspunsul la întrebări luate din sfera cotidiană sunt așezate în cadrul unui joc de genul *Nu te supăra, frate!*.

Într-o vreme când se vorbește despre predominanța sintagmaticului asupra paradigmaticului, deoarece nu vorbim cu paradigme izolate, ci cu combinații ale acestor paradigme (asta a înțeles și metoda de succes care spune: “nu are sens să înveți cuvinte separate. Trebuie să le poți utiliza pe loc, altfel nu ți le vei mai aminti”³²), când se vehiculează atât de mult modelul comunicativ, problema este a integrării în comunicare a oricărei structuri gramaticale nou învățate.

Așadar un extract lesnicios nu există. Limba română pare de multe ori inabordabilă, printr-o serie interminabilă (chiar și pentru studentul român) de desinențe ale substantivelor, de terminații ale adjectivelor, prin formele neregulate ale substantivelor și verbelor ei, prin supletivism, prin caracterul ei excesiv de flexionar. În plus, când lucrurile par să se fi așezat, mai apare o reformă ortografică cu scopul de a spori îndârjirea celor care vor s-o învețe.

Note:

1. C. Negruzzi, *Cum am învățat românește*, Editura “Cartea Românească”, București, [s.a], p. 10
2. *Ibidem*, p. 9
3. Wilga Rivers, *Formarea deprinderilor de limba străină*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1977, pp. 11-16.
4. *Ibidem*, pp. 25-26.
5. *Ibidem*, pp. 29-30.
6. *Ibidem*, pp. 26-27.
7. *Ibidem* p. 28.
8. *Ibidem*, p. 29.
9. <http://helendoron.ro/>
10. <http://dailyfacts.eu/noua-formula/>
11. <http://www.clujmanifest.ro/cultural/formula-rapida-de-studiu-cu-a-limbilor-straine-in-4-saptamani-dupa-metoda-lui-leo-anders/>
12. Vasile Șerban, Liliana Ardelean, *Metodica limbii române. Curs intensiv pentru studenții străini*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1980, p. 17.
13. *Ibidem*, p. 19.
14. *Ibidem*, p. 43.
15. Daniela Kohn, *Manual de limba română pentru străini*, Polirom, 2009, p. 4.
16. *Ibidem*, pp. 87, 89.
17. *Ibidem*, pp. 105, 107.
18. *Ibidem*, pp. 113, 115.
19. Elena Platon, Ioana Sonea, și Dina Vâlcu, *Manualul de limbă română ca limbă străină*, A1-A2, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2012 p. 11.
20. <https://www.youtube.com/watch?v=H1t5qD7P-B8>
21. Elena Platon, Ioana Sonea, și Dina Vâlcu, *Manualul*

de limbă română ca limbă străină, A1-A2, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2012, p. 143.

22. Raluca Suciș și Virginia Fazakaș, *Rumänisch auf den ersten Blick. Handbuch für Anfänger. Româna la prima vedere. Manual pentru începători*, Editura Compania, București, 2006, 2009, p. 7.
23. *Ibidem*, p. 17.
24. *Ibidem*, p. 81.
25. *Ibidem*, p. 142.
26. Daniela Kohn, *Manual de limba română pentru străini*, Polirom, 2009, p. 5
27. Dana Cojocaru, *You can speak Romanian, Manual de limba română pentru cei care chiar vor s-o învețe*, Editura Compania, București, 2006, p. 52.
28. *Ibidem*, p. 140.
29. *Ibidem*, p. 222.
30. *Ibidem*, p. 418
31. *Ibidem*, p. 425.
32. <http://www.clujmanifest.ro/cultural/formula-rapida-de-studiu-cu-a-limbilor-straine-in-4-saptamani-dupa-metoda-lui-leo-anders/>

Bibliography:

- Dana Cojocaru, *You can speak Romanian, Manual de limba română pentru cei care chiar vor s-o învețe / You can speak Romanian, Handbook of Romanian Language for Those Who Really Want to Learn It*, Editura Compania, București, 2006.
- Daniela Kohn, *Manual de limba română pentru străini / Handbook of Romanian Language for Foreigners*, Polirom, 2009.
- C. Negruzzi, *Cum am învățat românește / How I Learned Romanian*, Editura “Cartea Românească”, București [s.a].
- Elena Platon, Ioana Sonea, și Dina Vâlcu, *Manualul de limbă română ca limbă străină / Handbook for Romanian as a Foreign Language*, A1-A2, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2012.
- Raluca Suciș și Virginia Fazakaș, *Rumänisch auf den ersten Blick. Handbuch für Anfänger. Româna la prima vedere. Manual pentru începători / Romanian at First Sight. A Handbook for Beginners*, Editura Compania, București, 2006, 2009.
- Vasile Șerban, Liliana Ardelean, *Metodica limbii române. Curs intensiv pentru studenții străini / The Methodics of Romanian Language. Intensive Course for Foreign Students*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1980.
- Wilga Rivers, *Formarea deprinderilor de limba străină / The Formations of Foreign Language Skills*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1977.